

Mgr Aleksandra Noyszewska

Rodzina w świetle adhortacji apostolskiej *Familiaris Consortio*

Pedagog, ur. w Warszawie na Mokotowie. Ukończyłam Uniwersytet Warszawski - wydział Pedagogika, następnie studia podyplomowe: religioznawstwo - UW, wiedza o społeczeństwie - UW oraz IsnR - ATK nauki o rodzinie. Autorka kilku artykułów, prac; Słowo -dziennik katolicki, pismo zawodowe pedagogiczne, biuletyny PSL (sprawy oświaty wsi), biuletyn „ wyposazenie obszarów wiejskich w infrastrukturę dla „PAN IRWiR oraz w tom 3 „Infrastruktura oświatowa w gminach wiejskich” dla PAN IRWiR, „Ziemia Zawkrzańska” (t. 13, 2009r.) „Na stulecie Wólki...”, Tygodnik miejscowy, inne drobne...

Adhortacja apostolska „*Familiaris consortio*” Ojca Świętego Jana Pawła II powstała ku pomocy wszystkim związanym z Kościołem, ukazując zadania rodziny chrześcijańskiej. Synody Biskupów, które odbyły się w Watykanie w r. 1980, a dotyczyły problemów kapłaństwa służebnego i sprawiedliwości oraz rodziny, dały podstawę do wypowiedzi apostolskiej wobec całego współczesnego świata o szczególnej wartości rodziny. Praca ta w założeniu Jana Pawła II miała być zachętą do gruntownego studiowania problemu rodziny i właściwego, należącego odczytania jej znaczenia w świecie współczesnym¹. Możemy być szczególnie dumni, jako naród i wspólnota katolicka - chrześcijańska, że to właśnie z naszego kraju, z naszego Kościoła, mamy tak piękne, szlachetne i mądre nauki, wskazania. Przecież Papież Jan Paweł II został powołany na Stolicę Piotrową z Kościoła Polskiego.

Nasz naród miał jeszcze jednego wspańskiego Pasterza. Był nim Ks. Kardynał Stefan Wyszyński. Pragnę tu przywołać

ważne fakty z pracy duszpasterskiej Tego wyjątkowego Hierarchy. W latach sześćdziesiątych XX w. wygłosił szereg przemówień, homilii, konferencji, dotyczących znaczenia rodziny i kobiety w życiu społecznym oraz w Kościele. Wydano je w opracowaniu książkowym². To właśnie Prymas Polski – Kard. S. Wyszyński był najlepszym nauczycielem Papieża. Bywa, że „uczeń przerasta mistrza” - jak mówi przysłowie. Ten nauczyciel i uczeń pokazali i dali naszej Ojczyźnie, i światu, wyjątkowy wzór- przykład, wzajemnego głębokiego zrozumienia, przyjaźni, współpracy w działalności dla Boga i ludzi; oddanie wszystkich sił w pracy dla Kościoła Chrystusowego i wierności Narodowi – Ojczyźnie³ Myślę, że Papież Jan Paweł II powinien być szczególnie bliski każdemu Polakowi. Wyjątkowy, niepowtarzalny w historii świata człowiek - kapłan, naukowiec. Wzrastając w Ojczyźnie, przeniósł w Swojej osobowości do Watykanu wiele treści z kultury polskiej i doświadczeń narodu, jako światły i przewidujący

¹ Jan Paweł II, *Familiaris consortio*, Rzym 22.11.1981r.

² S. Wyszyński, *Kobieta w Polsce współczesnej*, Pallotinum 1978.

³ Jan Paweł II, *Ojczyzna to jest Moja Matka, ta Ojczyzna.*, Masłowo k/ Kielc 3.06.1991r. Z przemówienia na lotnisku przed odlotem do Rzymu.

Apostoł Kościoła Katolickiego, jako wyjątkowy wychowawca - moralista teolog, filozof na skalę świata. My - współcześni, czytając encykliki, ten dokument i inne opracowania, w czasie ich oddawania do wiedzy publicznej a za życia Jana Pawła II, zapewne nie mieliśmy tych odczuć i refleksji, które teraz mamy. Minęło 5 lat od śmierci Naszego Wielkiego Papieża a 30 lat od wydania Adhortacji. Czas mija, a prawdy ustalone, wartości humanizmu, humanitaryzmu są niezmiennie. Potrzeba ciągłej, stałej konsekwentnej, wytrwałej działalności, pracy na rzecz fundamentalnej sprawy, jaką jest rodzina i jej kondycja, rozwój w aspekcie prawdy i dobra. Ten okres 30 lat to jak czas dojrzewania - osiągnięcie pełnej dorosłości człowieka, jednego pokolenia.

Jest okazja do ważnej refleksji dla każdego chrześcijanina, Kościołów katolickich europejskich państw, Kościołów w świecie - synodów biskupich, co każdemu z nas udało się dokonać dla realizacji fundamentalnych zadań, jakimi są te, które budują, chronią, umacniają rodzinę a w niej człowieka i życie z prawdziwym zaangażowaniem, z rzetelnym oddaniem zgodnie z przysięgą chrztu św. i bierzmowania?

Przypomniał nam wszystkim, światu, o tym wyzwaniu - zadaniu, Ojciec Święty Benedykt XVI, w znamiennej, szczególnie ważnej i wymownej homilii - w Barcelonie 7.11. 2010r.

Osobiście widzę tu swoistą „klamrę” spinającą nauczanie Jana Pawła II z niebywale mądrą, szlachetną kontynuacją tejże przez obecnego Papieża. Dla mnie, sadzę, że i dla nas - szczególnie współcześnie żyjących, Polaków, obserwacja tak mądrej, dalekosiężnej, szlachetnej, wyjątkowej współpracy- w aspekcie osobistym

i w wymiarze duszpasterskim, pontyfikalnym, to najpiękniejszy przykład apostołstwa w Kościele, w świecie. Współpraca i działalność Kard. S. Wyszyńskiego, kardynała K. Wojtyły - później Jana Pawła II z kard. J. Ratzingerem - obecnie Benedyktem XVI, to znak Opatrzności Bożej dla Kościoła katolickiego a dla świata znak nadziei na ochronę moralności, ładu i pokoju przed napierającym Złem.

Jan Paweł II rozpoczął swoim pontyfikatem nową erę w Kościele. Przygotował chrześcijan do wkroczenia w III tysiąclecie. Poszerzał horyzonty myśli, ducha. Świadomość tej wielkiej i odpowiedzialnej pracy - wobec Boga i historii oraz świata - ludzi, ukazuje nam w swoistym credo - jakim jest moim zdaniem Encyklika *Redemptor Hominis*⁴. Ona to poprzedziła szereg dzieł - dokumentów związanych z problematyką rodziny w świecie współczesnym a szczególnie omawianą tu Adhortacją apostolską *Familiaris consortio*. Treści, które zostały przedstawione w Adhortacji przypomniane będą przez Jana Pawła II w Światowy Dzień Pokoju - czyli prawie 15 lat później. Orędzie - ta wypowiedź Papieża, to już właściwie nakaz wychowawczy, ponaglenie nas chrześcijan, do szybkiej i konkretnej realizacji zadań⁵.

Swoim tekstem autor pragnie oddać hołd w/na czas rocznicy, dla Naszego Wielkiego i niepowtarzalnego Papieża oraz przypomnieć, przybliżyć treść - główne myśli tegoż dokumentu. Adhortacja apostolska o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym *Familiaris Consortio* do Biskupów Kapłanów i Wiernych całego Kościoła Katolickiego - w czterech rozdziałach, dokładnie omawia, uzasadnia, objaśnia, potrzebę dzia-

⁴ Jan Paweł II *Redemptor Hominis* Rzym 4.03.1979.

⁵ Jan Paweł II, Orędzie na XXVII Światowy Dzień Pokoju 1.01 1995r.

- łań na rzecz prawidłowego rozumienia:
- problemów rodziny w dobie obecnej⁶,
 - zamysłu Bożego względem małżeństwa i rodziny⁷,
 - zadań rodziny chrześcijańskiej⁸,
 - duszpasterstwa rodzin⁹.

1. BLASKI I CIENIE RODZINY W DOBIE WSPÓŁCZESNEJ

Kościół rozumie obecne czasy, w których znalazła się rodzina. Ma obowiązek zachować dla niej, z dorobku wiekowego, to, co słuszne, trwałe - dające rodzinie poczucie bezpieczeństwa i podstawy do rozwoju duchowego jej członków. Uznaje za słuszne poszukiwanie/ poszukiwania w nauce, które dają odpowiedź mądrą i pogłębioną, na istotę stosunków międzyosobowych w rodzinie - w aspekcie socjologicznym, psychologicznym, duchowym. Świat, w którym obecnie żyjemy, zgotował środki przymusu w postaci „massmediów”. Ta swoista presja określonych grup społecznych powoduje kształtowanie odmiennych modeli stosunków społecznych (w relacjach osobowych, relacjach rodziny i jej strukturze) wobec prawa naturalnego, tradycji i zwyczajów¹⁰. Obecny czas wzywa nas do mądrości w decyzjach i nie uleganiu powierzchowności, blichtrowi hasłek nie dających sprawdzonych i sensownych rozwiązań życiowych, słusznych moralnie wartości. Konflikt wkomponowany jest w działania, w relacje ludzi, ale jednocześnie mądrość powinna być tą wartością, która powinna stale towarzyszyć człowiekowi. Wielki

dorobek cywilizacyjny wiodących kultur świata powinien wyzwać w człowieku dobro, powinien uzdalniać ludzkość do zrozumienia, że fundamentem dla rozwoju jest „świadomość prymatu wartości moralnych”¹¹. Zalecana jest przez Ojca Świętego systematyczna nauka ewangeliczna i wychowawcza wobec ludzi jak i rozumienie - głębokie, kontrastów i kontekstów kulturowych poszczególnych narodów o różnym stopniu rozwoju cywilizacyjnego. „Kościół idąc za Chrystusem, naucza prawdy, która nie zawsze jest zgodna z opinią większości. Słucha on głosu sumienia, a nie <siły> i w ten sposób broni ubogich i pogardzonych. Docenia badania socjologiczne i statystyczne, o ile okazują się użyteczne dla uchwycenia kontekstu historycznego, w którym ma on rozwijać działalność pasterską i dla lepszego poznania prawdy”¹².

2. ZAMYŚL BOŻY WZGLĘDEM MAŁŻEŃSTWA I RODZINY

W tej części poruszony zostanie problem istotnego i kluczowego wpływu sakramentu małżeństwa na wzajemne więzi osobowe małżonków i sens samego małżeństwa w aspekcie życia ludzkiego - chrześcijańskiego. Ma to być odczytanie w kontekście współczesności. Zauważenie na tym tle wszystkich dylematów jednostki. Czas obecny, tu i teraz, ale również zrozumienie i odczytanie w wymiarze wspólnoty historycznej Kościoła (jego wielowiekowej tradycji i jako stróża sumienia i moralności). Niewątpliwie kluczo-

⁶ Jan Paweł II, *Familiaris Consortio* część I, Rzym 22.11.1981r.

⁷ Tamże, cz. II.

⁸ Tamże, cz. III.

⁹ Tamże, cz. IV.

¹⁰ Tamże, 76.

¹¹ Tamże, 8.

¹² Tamże, 5.

wą sprawą jest i zawsze będzie wymiar ludzki i Boski sakramentu małżeństwa. Głębokie i właściwe zrozumienie istoty i sensu sakramentu małżeństwa - takiego właśnie zaślubienia siebie wzajemnie i w zgodzie z nauką Chrystusa, pozwala zrozumieć odpowiedzialność_rodzenia fizycznego i duchowego dzieci. Właśnie dzięki potomstwu powstaje rodzina wielopokoleniowa, która tworzy prawidłowe i naturalne środowisko dla rozwoju dzieci. Małżeństwo powinno być decyzją odpowiedzialną ze względu na zadania, które później czekają mężczyznę i kobietę w życiu rodzinnym. Nie wszyscy decydują się na założenie rodziny. Pozostając w stanie bezżennym mogą być „płodni” duchowo¹³ i wzmacniać w zadaniach wychowawczych rodziny. Jedni i drudzy, w zależności od podjętych decyzji życiowych, według nauki Kościoła, powinni być im wierni. Stan bezżenny, podjęta czystość w zakresie płciowości (z wyboru lub sytuacji życiowej) a szczególnie dziewictwo jest charyzmatem tak jak charyzmatem jest małżeństwo. Pierwszy ma szczególną uznaną przez Kościół wyższość nad drugim. Małżeństwo i dziewictwo (stan bezżenny - panieństwo, kawalerstwo, celibat) w życiu człowieka powinno być konsekwentną służbą dla ludzi w imię Boga. W ten sposób służą sobie wzajemnym przykładem, wzmacniają się na drodze podjętych obowiązków rodzinnych i społecznych.

3. ZADANIA RODZINY CHRZEŚCIJAŃSKIEJ

Rodzina rozumiana jest jako wspólnota życia i miłości¹⁴. W części tej omówione zostaną cztery podstawowe zadania rodziny:

¹³ Tamże, 16.

¹⁴ Tamże, 17.

¹⁵ Tamże, 20.

¹⁶ II Dzień Solidarności z Kościołem Prześladowanym, 14. 11. 2010r.; KEP i org. Pomoc Kościołowi w Potrzebie.

- a/. tworzenie wspólnoty osób;
- b/. służba życiu;
- c/. udział w rozwoju społeczeństwa;
- d/. uczestnictwo w życiu i misji Kościoła.

a/. *Tworzenie wspólnoty osób;*

Wspólnota osób jako rodzina, rozumiana jest jako grupa osób sobie bliskich ze względu na pokrewieństwo i miłość ich łączącą (małżonkowie, rodzice, dzieci, krewni). Jest to komunია osób, jedność, niepodzielność i nierozzerwalność związku małżeńskiego. „Bóg chce nierozzerwalności małżeństwa i daje ją jako owoc, jako znak i wymóg miłości absolutnie wiernej”¹⁵. Ta komunია osób „zaprzecza radykalnie” poligamii, która to jest zaprzeczeniem równej godności osobowej mężczyzny i kobiety. W tym miejscu nasuwa się refleksja o wyjątkowej wnikliwości przemyśleń, o przewidywalności i dalekosiężności celów wychowawczych - formacyjnych zawartych w *Familiaris Consortio*. W perspektywie tych minionych 30 lat jak ważny jest nakaz zawarty w Adhortacji o właściwe odczytywanie, zrozumienie kultur, procesów rozwojowych człowieka. Na tle współczesnej Europy, świata¹⁶ problematyka płciowości, kultura islamizacji czyż nie stawiają nas przed nowymi wyzwaniem i wychowawczymi, formacyjnymi, misyjnymi?

Adhortacja *Familiaris consortio* podkreśla, że rodzina to grupa, w której szczególnie ważne role pełni kobieta, mężczyzna i dziecko. Każde w swoim obszarze działania jednocześnie tworzą część wspólną (uświęconą sakramentami chrztu, bierzmowania, małżeństwa) - tego zbioru osób, jak matematycznego,

część wspólną - wspólnotę tego swoistego zbioru rodzinnego. Rodzina to również miejsce życia, działania, trwania ludzi starszych i starych. Oni wszyscy - członkowie rodziny, od najstarszych po najmłodszych, mają zadanie ciągłej pracy nad tym, aby wzmacniać swoje więzi osobowe. Umacnianie, utrwalanie wartości moralnych, humanistycznych, kulturowych, daje siłę i wsparcie rodzinie - jako grupie, i każdemu z jej członków; tym wzrastającym w społeczeństwo, aż po tych, którzy osiągając wiek senioralny, opuszczają nas dla życia wiecznego.

Życie codzienne niesie radości i smutki. Nie obce są też konflikty, które powstają w rodzinie. Ze względu na różnorodne interakcje osobowe, oczekiwania i należne postępowania, powinny być wyciszone, łagodzone przez możliwość korzystania z sakramentu pokuty – pojednania, niezależnie od dostępnych każdemu człowiekowi sprawdzonych i właściwych zasad postępowania moralnego.

W tej części Adhortacji została szczególnie uwypuklona sprawa godności osobowej kobiety i jej miejsca w społeczeństwie¹⁷. Omówiono też prawa w rodzinie - a tym samym w społeczeństwie, dziecka i osób starszych, którym ze względu na wiek, słabość fizyczną, bezpieczeństwo oraz potrzebę właściwej dawki kultury i oświaty dla rozwoju intelektualnego, edukacyjnego lub jego podtrzymania, ma być zapewniona godna opieka. Szczególne potępienie skiero-

wane jest ku wszelkim dyskryminacjom, co wzmocnione zostaje cytowanymi słowami: „Nie ma już Żyda ani poganina, nie ma niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem jesteście kimś jednym w Chrystusie Jezusie”¹⁸.

b/. Służba życiu.

Mocno i wyraziście brzmi ta część dokumentu, gdy odczytamy ją w analizie i refleksji do współczesnych europejskich, światowych trendów w nauce i socjotechnice modelowania społeczeństw dla akceptu i przyjmowania eutanazji, aborcji, in vitro¹⁹. Obrona życia ludzkiego, od poczęcia do naturalnej śmierci, była szczególnie bliska sercu Jana Pawła II.

W Adhortacji czytamy: „Kościół otrzymał szczególną tajemnicę życia”²⁰, aby uczyć ludzi zrozumienia sensu „współpracy miłości Boga”²¹. Nauka ta jest oparta o stare - fundamentalne moralnie i najistotniejsze prawdy życia. Życie ludzkie jest najwyższą wartością. Kościół uważa, że narzucanie małżonkom antykoncepcji, sterylizacji, czy też metod „spędzania płodu”²² jest ciężką obrazą godności człowieka. Dlatego też widziana jest potrzeba uczynienia wszystkiego, na rzecz udostępnienia znajomości, cielesności i jej rytmów płodności”²³. Wiedzę tę należy udostępniać małżonkom i osobom młodym „poprzez informację” i wychowanie jasne,

¹⁷ Tamże, Tu zauważamy początek tematyki, która zostaje rozwinięta później w dokumentach apostołskich np.: Jan Paweł II List *Mulieris Dignitatem* 15.08.1988r.

¹⁸ Tamże, 22, 20, 19, 18; Ga 3,28n.

¹⁹ Patrz przypis 26.

²⁰ Tamże, 29.

²¹ Tamże.

²² Tamże, 30.

²³ Tamże.

stosowne, poważne, przy współudziale par małżeńskich, lekarzy i ekspertów”²⁴. Chodzi o to, aby płciowość nie była „używana jako przedmiot”, ale uszanowana i rozwinięta w wymiarze prawdziwie ludzkim. Od przypomnienia tej prawdy mija 30 lat. Z wielkim trudem, lecz jednak z konsekwencją i determinacją nadziei rozwija się nauka naprotechnologia²⁵. Ona to daje szansę małżonkom stać się rodzicami. Ich dzieci mogą być zrodzone w miłości i bezpieczeństwie zgodnie z prawem Bożym²⁶. W *Familiaris consortio* czytamy, że rodzina ma prawo i obowiązek wychowywać członków swojej grupy. W naturalnej, prawidłowej wspólnocie rodzinnej, role macierzyńskie i ojcowskie rodziców, nie mogą być zastąpione nikim innym, jak przez ojca i matkę. Oni też są zobowiązani do wychowania i wychowania dzieci w zrozumieniu istotnych wartości życia ludzkiego. Tak więc powinność, zadanie, rola rodzicielska, w aspekcie miłości, odpowiedzialności społecznej i seksualnej, powinna być przedstawiona jasno, wyraziście, bez „banalizowania”²⁷. Rodzice zobowiązani są do wprowadzania i wychowania dzieci w danej im religii chrześcijańskiej i korzystania z pomocy duszpasterskiej Kościoła. Dokument ukazuje głęboki sens wzajemnego stałego wspierania się rodzin i Kościoła. Mobilizuje do aktywnej, energicznej współpracy na wszystkich płaszczyznach tych związków, relacji - Kościoła z wiernymi.

²⁴ Tamże, 33.

²⁵ Patrz przypis 26.

²⁶ Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia „in vitro”. Broszura 22.10.2010r. dr inż Antoni Zięba; T. Wasilewski, ginekolog, założyciel kliniki NaproMedica w Białymstoku „Sposób na nowe życie” [w:] *Moja Rodzina* nr 11/2010r.

²⁷ FC nr 37.

²⁸ M. Austyn Rybnik, [w:] „Nasz Dziennik”, 17.11.2010r.

²⁹ *Porno XXI*, *Moja Rodzina* nr 11/2010, s.14; Eutanazja tylnymi drzwiami”, „Misjonarz we własnej Ojczyźnie”.

³⁰ FC nr 42.

Należy postawić pytanie: czy 30 lat temu przypuszczaliśmy, że we współczesnym świecie, mającym w depozycie historii i doświadczeń (z działań ludzkich - najtragiczniejszych XIX i XX wieku!), że trzeba będzie bronić życia?! Szczególnie Polacy, powinni nieść w świat moralny sprzeciw wobec Zła. Dawać stały i stale wzór tradycji rodzinnych. Stawiać odpór „epoce masowych ataków na życie”²⁸. Czy to jeszcze potrafimy?

c/. Udział w rozwoju społeczeństwa;

Patrząc z perspektywy minionych lat, to wezwanie skierowane do rodzin, do ojców i matek, którzy powinni być świadomi swojej wielkiej i odpowiedzialnej roli, dziś, szczególnie ich zobowiązuje²⁹. W tej części Adhortacji mamy uwypuklenie najistotniejszej funkcji i zadania rodziny ludzkiej. Podkreślona zostaje wzajemna korelacja praw i obowiązków tych grup: rodziny <społeczeństwa> rodziny.

Rodzina niezaprzeczalnie jest głównym budowniczym społeczeństwa, fundamentu cywilizacyjnego. Jest przecież „pierwszą i żywotną komórką”³⁰ tegoż. Będąc taką grupą ma prawa społeczne i pełni ważne zadania z obszaru społecznego i politycznego. Jednym z istotnych zadań jest wyrażenie swojej opinii w formie interwencji politycznej. Dla właściwego rozwoju państwa w każdym jego obszarze, rodziny powinny być aktywne w wymiarze społecznym,

politycznym, ekonomicznym. Wtedy następuje pozytywna, korzystna, owocna współpraca i korelacja rodziny z państwem i państwa z rodzinami. Istotne jest, aby rodziny miały zapewnione warunki do rozwoju duchowego i ekonomicznego, ale jednocześnie nie mogą zostać zwolnione z obowiązków, które na nich spoczywają. Rodziny chrześcijańskie - szczególnie, powinny dawać wzór życia opartego o wartości prawdy, wolności, sprawiedliwości i miłości³¹. Papież Jan Paweł II wysunął tu też zalecenie pogłębienia problemu praw rodziny i obowiązków społeczeństwa i państwa wobec niej³². Tak też się stało³³. Zostaje opracowana Karta Praw Rodziny³⁴, wydana fundamentalna Encyklika *Evangelium vitae*³⁵. Dzięki niej w kulturę współczesnego świata wprowadzony został ożywczy nurt moralny i zacznyn dobra, do myśli intelektualnej dorobku ludzkości. Bogactwo tego humanizmu powinno wspierać i dźwigać każdego człowieka.

d/. Uczestnictwo w życiu i misji Kościoła.

W Adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* rodzina chrześcijańska ukazana jest jako wspólnota w kilku aspektach. Powołana jest do brania czynnego udziału w misji Kościoła. Ma ona też tworzyć: wspólnotę wierzącą i ewangelizującą, wspólnotę w dialogu

z Bogiem, wspólnotę w służbie człowiekowi. Na rodzinie spoczywa więc obowiązek ustawicznego wychowania w wierze chrześcijańskiej i dopilnowania systematycznie potrzeby katechezy dzieci jak i dorosłych. Należy oddziaływać w duchu Ewangelii na wszystkich członków rodziny, wdrażając ich do samoświadomości i aktywnego przyjmowania postawy misyjnej w „Kościele domowym”³⁶. Jest to kluczowy związek tych obszarów. Sakrament małżeński uzdatnia, obliguje, nobilituje małżonków do „zadania kapłańskiego”, jakim jest postawa misyjna chrześcijańskich rodziców. Mając samoświadomość, aktywność, wolę do tej misji, tworzą „Kościół domowy”³⁷. Te zadania wymagają realizacji konkretnych zobowiązań. Otrzymując tę łaskę są zobowiązani do autentycznej duchowości we wspólnocie rodzinnej i społeczności Kościoła. Wymienione zostają kluczowe formy: zawarcie małżeństwa w trakcie Mszy św., przyjmowanie Eucharystii, przystępowanie do sakramentu pojednania, wspólna modlitwa w rodzinie, niedzielna Msza św.³⁸. Nie można zapominać też o aspekcie kulturowym, jakim są „praktyki pobożności ludowej”³⁹, które to czerpiąc z tradycji Narodu, folkloru, ubarwiają życie codzienne.

Rodzina chrześcijańska zobowiązana jest do wiernego przekazywania w ży-

³¹ Tamże, 48.

³² Tamże, 46.

³³ Jan Paweł II, List apostołski do Rodzin 2.02.1994r., List do kobiet *A ciascuna di voi*, Rzym 29.06.1995.

³⁴ Karta Praw Rodziny przedłożona przez Stolicę Apostołą wszystkim ludziom, instytucjom i władzom zainteresowanym misją rodziny w świecie współczesnym, Rzym 1983.

³⁵ Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae*, Rzym 25.03.1995.

³⁶ FC nr 54.

³⁷ Tamże.

³⁸ Tamże, 57.

³⁹ Tamże, 61.

ciu świadectwa wiary, jako wynik konsekwencji chrztu świętego. Powinna się kierować miłością wobec swoich członków jak i bliźnich. Cechy, które powinny wyróżniać ją to: miłość, gościnność, szacunek. W każdym człowieku powinniśmy widzieć osobę godną i dziecko Boże.

4. DUSZPASTERSTWO RODZIN

a) Powinno przebiegać w etapach. Najdłuższym jest dzieciństwo, w którym to dla dalszego życia należy właściwie ukształtować osobowość, psychikę dziecka dla zrozumienia sakramentów a szczególnie małżeństwa. Przygotowanie bliższe związane jest ze zrozumieniem małżeństwa (zadania, roli). Ostatni etap bezpośredni to krótki czas przed ślubem. Rodzina i cała wspólnota powinna poczuwać się i we właściwych proporcjach współuczestniczyć wszystkich etapów przygotowania do życia w małżeństwie. Obrzęd ślubu, jako znak sakramentu, powinien być czynnością liturgiczną”. Sakrament słowami i czynnościami rytmu umacniają wiarę”⁴⁰.

b) Ważne jest tu, jak zauważają Autorzy dokumentu, tworzyć struktury duszpasterstwa rodzin, które wyrażają się w formach stowarzyszeń w kręgu Kościoła jak i społecznych grup. Struktury te wypełniają zadanie wzmacniające młode rodziny i już ustabilizowane, we wszczepianiu i pielęgnowaniu wartości etycznych i kulturowych danych ludów.

c) Osobami, które powinny się zająć duszpasterstwem są biskupi i kapłani, zakonnicy i zakonnice, specjaliści świeccy (doradcy, lekarze, psychologowie, prawnicy, pracownicy społeczni itp.). Współczesność przyniosła nowoczesne

„massmedia”. Obok klasycznych form przekazu wiedzy (rozmowa, literatura, prasa) obecnie dostępny jest internet z różnymi programami i przeglądarkami, telewizja i radio komercyjne. Tak też wskazanie, aby korzystać właściwie i z umiarem z tych form przekazu informacji znajduje tu szczególnie ważną wymowę dla ochrony młodego pokolenia. Wszyscy, powołani i zajmujący się duszpasterstwem- kapłani i świeccy, zobowiązani zostają w tym dokumencie do pracy nad sobą. Oni mają wskazywać właściwe postawy moralne do wyboru życiowego ludziom. Szczególne zadanie spoczywa na nich w relacji do młodego pokolenia. Zwłaszcza dla dzieci i młodzieży konieczna jest ochrona przed „erotyzmem, przemocą, apologią rozwodów czy antyspołecznymi postawami młodzieży, gdyż jest to zamach na prawdziwe dobro człowieka”⁴¹. Dziś, pisząc te słowa w listopadzie, tak znamienego roku 2010 dla naszej Ojczyzny, a i w refleksji do wydarzeń światowych, możemy ze smutkiem stwierdzić jak prorocze są to słowa napisane 30 lat temu.

d) Przypadki trudne to takie, którymi duszpasterstwo powinno się zająć szczególnie wnikliwie. Będą to rodziny niepełne, rodziny z dziećmi upośledzonymi, emigranci, rodziny ideologicznie podzielone. Autorzy dokumentu podkreślają, że Kościół - tu konkretnie, powinien ze zdwojonym wysiłkiem wspierać swoich wyznawców. Przy współczesnych zmianach kulturowych rozpowszechniają się wśród katolików, z niemałą szkodą dla instytucji rodziny, związki małżeńskie „na próbę”. Są to rzeczywiste wolne związki nie zalegalizowane formalnie z wielu obiektyw-

⁴⁰ Tamże, 68.

⁴¹ Tamże, 76.

nych i społecznych powodów. Są też katolicy żyjący w separacji, jak i ci, którzy zawarli ślub cywilny oraz rozwiedzeni, którzy zawarli nowy związek cywilny. Związki niesakramentalne⁴² są wymienione jako szczególny obszar pracy duszpasterskiej. Zatrącenie sensu, istoty sakramentu małżeństwa to poważne wyzwanie i zadanie dla każdego kapłana. W tym nowym i trudnym obszarze duszpasterstwa Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* dała fundament do ważnej pracy (w Kościele polskim) - wydaje się i owocnej⁴³. Opis sytuacji życiowych rodzin, w omawianym dokumencie, wskazuje, że omawiane problemy trwają. Nawet należy podkreślić, że niektóre z nich stają się tak dalece poważne i niepokojące, że powinny obliżować do wyjątkowo wytrwałej, konsekwentnej, zdeterminowanej pracy i misji wszystkich chrześcijan.

Polska nie jest wyspą idealnego wzoru, modelu rodziny w Europie, świecie. Ten nakaz i zalecenia, zawarte w tej części dokumentu, mają stale ważną wymowę i ponaglenie także dla nas. Wymienione i trudne sytuacje życiowe, powinny być wnikliwie analizowane, oceniane przez duszpasterzy, kapłanów, gdyż nie wolno zatracić znaczenia, charyzmatu świętych sakramentów Eucharystii i małżeństwa. Ta część dokumentu zostaje podsumowana ważną myślą. Kościół jako wielka rodzina realizuje swoje kluczowe cele i „urealnia się” w rodzinie diecezjalnej, parafialnej

w podstawowych wspólnotach, w kościelnych ruchach apostołskich⁴⁴.

W zakończeniu Adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* jest apel skierowany do wszystkich ludzi dobrej woli „do odważnej i serdecznej współpracy” w wierności wartościom Ewangelii i wartościom ludzkim oraz w poszanowaniu uprawnionego pluralizmu inicjatyw, współpraca ta może sprzyjać szybszemu oraz integralnemu rozwojowi rodziny”. Istotne i trudne problemy, z którymi boryka się człowiek i rodzina, rozważono w Adhortacji w aspekcie wiary jak i obyczajowości. Tak też – w tych obszarach, realizujemy swoje życie. Jest tu, w pracy VI Synodu Biskupów, wskazanie drogi postępowania i właściwe wzory postaw dla świeckich i kapłanów. Upomina się wszystkich chrześcijan i ludzi dobrej woli, o nie zbaczanie z głównego nurtu nauki Chrystusa – Kościoła. Czas, kiedy pisano i wydano Adhortację dozwalał jeszcze na refleksje, przemyślenie, tłumaczenie. Obecnie, gdy minęło 30 lat powinniśmy jako Kościół Powszechny mieć dorobek wypracowanych refleksji, wniosków, działań formacyjnych. Trzeba pokazywać prawdę w konkretnych przykładach postaw ludzkich. Wszyscy są zobligowani do czynów, do wytrwałej pracy formacyjnej na rzecz rodziny. Nie można sobie pozwolić na zaniedbania. Słabość ducha to jedna z przywar człowieka. W Adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* właśnie ten apel,

⁴² Tamże, 84.

⁴³ Wspomnijmy tu działalność wyjątkowych kapłanów w skali Polski - duszpasterzy związków niesakramentalnych. Ks. Jan Pałyga i O. Mirosław Pacuszkiewicz zapoczątkowali, tuż po wydaniu Adhortacji (pisarstwem i praktycznie) pracę formacyjną z małżonkami, rodzinami. Następnie XVIII Międzynarodowy Kongres Rodzin 1994r. w Warszawie przyczynia się do zauważenia problemu w skali kraju. Zaczęły powstawać przy parafiach wspólnoty duszpasterstwa dla małżeństw niesakramentalnych.

⁴⁴ FC nr 85.

o wspólną pracę wychowawczą we wzajemnym podtrzymywaniu się w Dobru, jest najistotniejszym momentem pedagogicznym.

Jan Paweł II zostawił nam jako całemu Kościołowi to nauczanie, wezwanie, upomnienie. Swoje życie osobiste i pontyfikat poświęcił uczeniu i nauczaniu ludzi, świata, przypominając jak bezcenną wartością jest życie - rodzące się w rodzinie i życie rodzin. Jako człowiek, nauczyciel akademicki - profesor, był wspaniałym pedagogiem. Jako następca św. Piotra, jako Papież, był wspaniałym Apostołem i, jest nim nadal, dzięki dokumentom Nauki Społecznej Kościoła, w których zawarta jest Jego praca i dorobek, Jego myśli teologicznej, moralnej, filozoficznej, humanistycznej. Rozpoczynając swój wielki pontyfikat w 1978r. Jan Paweł II dnia 4.03 1979r oddał do wiedzy chrześcijan, Kościoła Powszechnego, całego świata, swoiste expoze - credo, na całe życie i cały pontyfikat. Jest to Encyklika *Redemptor hominis*, która poprzedziła Adhortację *Familiaris consortio*. To głębokiej i wyjątkowej mądrości dzieło stanowiące plan pracy, dla Kościoła, dla niepowtarzalnego w skali historii świata Papieża. Tak jak premier, który wygłasza swoje expoze w Parlamencie, przed zgromadzeniem reprezentantów Suwerena, jakim jest Naród tego państwa, tak Jan Paweł II skierował te wymienione tu dokumenty do nas - katolików, chrześcijan, wszystkich.

Do ostatniego dnia wierny, konsekwentny, niepowtarzalny w swojej dobroci, mądrości, godności i honorze, świadectwie życia - ojcostwa, wobec wszystkich

chrześcijan – „dzieci Bożych”. Wzór, tytanicznej i wytrwałej pracy, w znoszeniu niesprawiedliwości słów, działań, ludzi złych i ich czynów zła.

Ten artykuł jest tylko jak mrugnięcie powieką, w przestrzeni czasu i istnienia ludzi, świata, jak machnięcie skrzydełkiem motylka. Może jednak ta mała chwilka zatrzyma nas dla refleksji i pamięci. A z tych chwil – jak z kropel wody możemy zebrać ożywczą czarkę źródlanej wody. Bezcennej wody na wielkich obszarach Ziemi. Dla wielu ludzi zwykła woda jest darem bez ceny, najbardziej cenną wartością dla ich życia.

Jan Paweł II był, jest i pozostanie niczym woda źródłana - żywa woda, taka z najpiękniejszych baśni kultury światowej, gdzie dobro swoją mocą prawdy i miłości pokonuje zło, odmienia świat dając szlachetne, mądre oblicze oczyszcza i usłwięca.

STRESZCZENIE

Artykuł jest wyrazem hołdu dla Jana Pawła II, dla Jego życia, pracowitego, wielkiego, wspaniałego pontyfikatu. Adhortacja opracowana na podstawie Synodów Biskupów i wniosków z II Soboru Watykańskiego. Skierowana została do Biskupów, Kapłanów i Wiernych całego świata. Dokument opisuje zadania rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. Jest tu mowa o zadaniach w perspektywie dnia codziennego i przyszłości...jej rozwoju, relacjach pokoleniowych w rodzinie. Wymienione, wskazane są problemy rodziny, małżonków oraz także sprawy trudne związane z brakiem Sakramentu Małżeństwa. Szczególny apel kierowany jest do

chrześcijan o obronę Życia życie ludzkie jest najwyższą wartością. Rola ewangelizacyjna, formacyjna, misyjna Kościoła i rodziny powinna się łączyć. Zadania rodziny i jej rola/role w Kościele, w społeczeństwie są tak istotne, kluczowe, fundamentalne dla egzystencji ludzkości, że jest to plan pracy, misji ciągłej i ciągłe. Dokument ten zawsze będzie wzbudzał refleksje i jest stałą nauką, ewangelizacją. Apeluje do sumień, że priorytetowym zadaniem dla wszystkich jest uświadamianie i tworzenie pola dla „prymatu wartości moralnych”.

SUMMARY

This passed 30 years in 2011r. John Paweł II publish Adhortation apostolic Familiaris consortio.

I honour, esteem. I remember. We all remember. This my voice. This is my homage. This is for Pope, for His life word of homage. He worked heavily, then great, splendid pontificate was. John Paweł II teach whole world of Love, Humanism, Good, Truth. This document- Familiaris consortio was written on basis of the Bishops' Synods and the conclusions of sociology of Church on II Radium in Vatican. Adhortation is for Bishops, Priests' Ministers and for all Catholics - Christians. This is science, then appeal is to whole world. The document describes in world the important tasks of family, task of Christian families at present. Speech about tasks is in perspective of everyday, day here and on future time...This tells how to make development, it tells how to make the formation of Catholic families.

Family this generation : children, parents, grandfathers, seniors. Document describes this it - tells about different problems of family. This tells, that the largest value in family this charisma - the Sacrament of Marriage. Adhortation is visible how to save Christian families. What to do when marriage has divorce, separating. It one should to help when it has not at marriage of Church. The special is call to Christians - the defence of Life human life is the highest value, moral value. Man has honour, man has dignity. Man has sex. Man has to respect sex. Important ewangelization part and formation, mission Christian-structure, organization Church Apostolic. Church and family always together. To connect education, evangelization, mission always together. Family in Church, family in society has key, basic task . The family has the plan of work for existence of mankind, that this is then the plan of work, continuous mission and still. Document appeals, then it does reflection, then it does the mobilizations of heart and intelligence - reason . Adhortation shows this how he was should grow well, to build world morally. Adhortation is solid science, evangelization. John Paweł II speaks with consciences, then, which it was should make for privilege morality of privileged task, privileged place. The church and the family and it should be all Catholic families, they should teach, bring up the men of doing and the creating of field - the area for “the primacy from moral this values”.